

Levél Svédország budapesti nagykövetének

Előző lapzártánkkor, április 26-án adták át a felújított, a parkosítással jelentősen megszépült Wallenberg emlékparkot. Körzetünk vezetői ez alkalomból levelet írtak Svédország budapesti nagykövetének, Karin Olofsdotter nagykövet asszonynak. Most e levelet adjuk közre.

MÉLYEN TISZTELT EXELLENCIÁS ASSZONY,

A Dohány utcai Zsinagógáért Alapítvány a Budapesti Zsidó Hitközséggel szorosan együttműködve igyekszik sokat tenni Európa legnagyobb zsinagógája és környezetének felújítása érdekében, hogy az hagyományainak őrzését mindenkor méltó körülmények között végezhesse.

Az Alapítvány régen dédelgetett terve volt a zsinagóga kertjének a **WALLENBERG EMLÉK-PARKNAK** felújítása, melyet most a Budapest Fővárosi Önkormányzat Környezetvédelmi Alapjának anyagi támogatásával sikerült megvalósítanunk. Új közlekedő sétányt és mintegy 350 m² zöldterületet alakítottunk ki, hogy barátságosabb környezet fogadhasa a világ minden tájáról ideérkező látogatókat, akik a Holokauszt áldozatainak emlékművénél teszik tiszteletüket.

Rendkívül nagy örömünkre szolgál, hogy mindezt a park felejthetetlen, a kirekesztettekért heroikus küzdelmet vívó névadója **RAOUL WALLENBERG** születésének századik évfordulójára sikerült megvalósítanunk, így emlékezve arra, hogy több ezer zsidó honfitársunk életét köszönhetjük áldozatos munkásságának. Megtiszteltetés lenne számunkra, ha ÖN és munkatársai ellátogatnának egy alkalmas időpontban a megújult emlékparkba.

Megkülönböztetett tisztelettel,

Nádel Tamás
A Dohány utcai Zsinagógáért Alapítvány elnöke

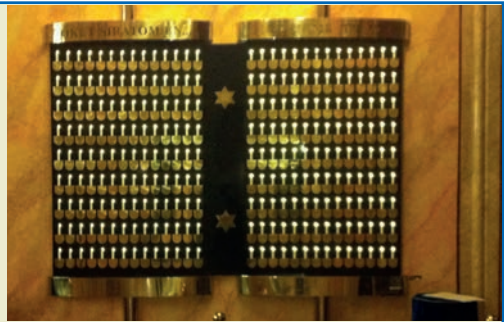
Zoltai Gusztáv
Ügyvezető Igazgató

Jahrzeit-napok a falnál

Május 20-án átadtuk a fekete gránitból készült Jahrzeit-falat a Dohány utcai Zsinagógában. Elkészült a fal, a kis névtáblákkal és gyertyákkal, melyek évente öt alkalommal felgyulladnak, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. Aki eddig elmulasztott jelentkezni, még nem késett el, és pótolhatja Fülöp Ildinél a templomkörzetben. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeretneikért a gyertyák. A Jahrzeit-napon a reggeli i.tentisztelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Januártól segítünk Önöknek és közreadjuk, hogy elhunyt szeretneiknek mikor is van a Jahrzeitje.

Dévényi Andrásné	június 3.	Faragó József, Adél és Vera	június 10.	Tusák Piroska	június 10.	Goitein Emil	június 13.
Bartos Miksa	június 6.	Liszenberg Salamon és Éva	június 10.	Wasserman család	június 10.	Dr. Seifert Gézáné	június17.
Wurumbrand család	június 6.	Hirschberg Sándor	június 10.	Zucker Béla	június 10.	Rózsási György	június 21.
Darvas Imre	június 8.	Kohn család	június 10.	Lendvai Lajos	június 10.	Izsák György	június 30.
Braun Mária	június 10.	Pap Józsefné	június 10.	Lendvai Lajosné	június 10.		
Deutsch Sándor	június 10.	Sommer István	június 10.	Farkas Jenőné	június 13.		

Negyvenöt éve egyesítették Jeruzsálemet (4. oldal)

Irodalmi est Székhelyi Józseffel (5. oldal)

Rekordáron kelt el egy zsidó imakönyv

Több mint félmilliárd forintnak megfelelő összegért vettek meg egy párizsi árverésen egy zsidó imakönyvet (mahzor) az itáliai reneszánsz korából. A héber nyelvű, iniciálával díszített szefárd kéziratért a várt 400-600 ezer euró helyett 1,857 millió eurót (540 millió forint) fizetett egy európai gyűjtő. Christoph Avermann, a párizsi Christie's igazgatója szerint ritkák a reneszánsz korabeli illusztrált héber kéziratok, ráadásul kivételes példányról van szó, mert nagyon jó állapotban maradt fenn és magas színvonalúak a díszítések. A 442 pergamenlapot tartalmazó, szattyánbőr kötésű imakönyvet Boccardino il Vecchio firenzei mester műhelyében látták el díszítésekkel 1490 körül. A vallási ünnepekre imákat tartalmazó mahzort egy francia műgyűjtő, Edmond Bicart-Sée leszármazottai bocsátották áruba.

Világ Igaza elismerést adtak Mallász Gittának

A Világ Igaza kitüntetést adományozta a jeruzsálemi Jad Vasem Intézet Mallász Gittának (Margit), aki 1944 decemberében zsidó nőket és gyermekeket mentett meg Budapesten a deportálástól. A posztumusz elismerést az 1992-ben elhunyt grafikus dédunokahúga, Mallász Andrea vette át Párizsban Samuel Raveltől, Izrael franciaországi nagykövetségének első tanácsosától. Az eddigi 24 ezer Világ Igaza között 764 magyar van. Méltatásában Anne-Marie Revcolevschi a Jad Vasem Intézet részéről arra emlékeztetett, hogy az elismerést általában egy-egy család, vagy személy megmentésért szokták odaítélni. Mallász Gitta azonban több mint száz zsidó nőt és gyermeket mentett meg. Neve évekkel később Az angyal válaszol című világsikerű művének köszönhetően Franciaországban vált ismertté, ahol 1960-tól 1992-ben bekövetkezett haláláig élt.

Dr. Frölich Róbert rovata

Sziván hónap hatodikán és hetedikén kerül sor Sovuajsz napjainak megünnepelesére. A Sovuajsz szó magyarul heteket jelent. A Tórában így áll: „Hét hetet számolj magadnak; attól fogva, hogy kezdenek sarlót vinni az álló gabonába, kezd el számolni a hét hetet. És tartsd meg a hetek (Sovuajsz) ünnepét az Ö.valónak...” (M.V. 16/9-10). E napokat, a Pészach és Sovuajsz közötti időszakot nevezzük az ómerszámlálás napjainak.

Sovuajsz egy másik elnevezése: a zsengek napja (Chág hábikurim), ugyanis a Tóra írja: „A zsengek napján is, midőn bemutattok új lisztáldozatot az Ö.valónak, heteitek ünnepén...” (M.IV. 28/26). A zsengek napján mutatták be a Szentélyben az új kenyeret is, hálát adva az Ö.valónak a kenyérért (M.III. 23/17). A jeruzsálemi Szentély fennállásának idejében a Tóra által Izrael földjének gazdagságát jelző hétféle termés: búza, árpa, szőlő, füge, gránátalma, olajbogyó és datolya első érett termését (amit először láttak meg) szintén ezen a

Sovuajsz, az ómerszámlálás vége, a Tóraadás ünnepe

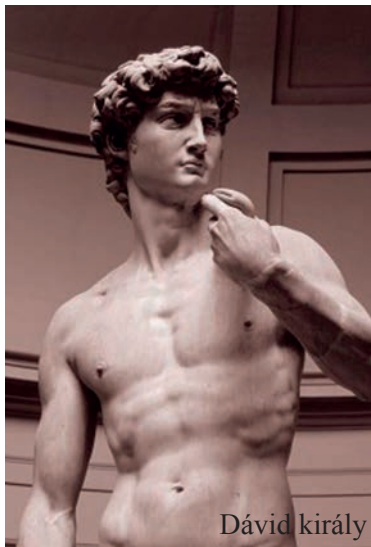
Sziván hónap hatodikán és hetedikén kerül sor Sovuajsz napjainak megünnepelesére. A Sovuajsz szó magyarul heteket jelent. A Tórában így áll: „Hét hetet számolj magadnak; attól fogva, hogy kezdenek sarlót vinni az álló gabonába, kezd el számolni a hét hetet. És tartsd meg a hetek (Sovuajsz) ünnepét az Ö.valónak...” (M.V. 16/9-10). E napokat, a Pészach és Sovuajsz közötti időszakot nevezzük az ómerszámlálás napjainak.

napon a Szentélybe vitték, ahol a papoknak és a földdel nem rendelkezőknek adták. Sovuajsz még az aratás ünnepe (Chág hákócir) is, mert: „Három ízben szentelj nékem ünnepet... és ünnepét az aratásnak...” - áll a Tórában (M.II. 23/14-16). Az ünnep harmadik elnevezése: a Tóraadás ideje (Zmán mátán Tajroszenu). Bölcsseink hagyománya szerint ekkor kapta a zsidóság az Írott és a Szóbeli Tant az Ö.valótól. Az

Lányavatásra készülve

hagyomány szerint a Szináj-hegy is virágba borult annak idején a nagy esemény tiszteletére a Tóra adását megelőzően. Az első napon, mielőtt templomainkban a Tóra olvasásába kezdenénk, elmondunk egy arameus

Dávid király

nyelvű pijjutot, imakölteményt, az Ákdómusz-t, melyben a Tóra felolvasója, mintegy engedélyt kér a felolvasásra, s veretes szavakkal ecseteli I.ten és az Ő Tórája nagyszerűségét. A második napi Tóraolvasás előtt hagyományosan Rut könyvét (Megilász Rusz) olvassuk fel. Rut volt az a nő, aki önként magára vette a zsidóság törvényeit és lett Dávid király dédnagyanyja moábita származásának dacára. Története a kalászerés idején játszódik, így kapcsolódik az ünnephez. A hagyomány úgy tartja, hogy Sovuajszkor született és halt meg Dávid király. Az ünnep első estjén szokás tejes ételeket enni. A Tórát /a fentiek szerint/ Sovuajszkor kapták őseink és így minden edény használhatatlan volt, ezért gyümölcsöket és tejes ételeket ettek, míg ki nem kaserolták az edényeiket, vagy újat nem készítettek.

I M A R E N D

Hétköznapi: 7.³⁰-kor kezdünk reggel, az esti ima időpontja 18.⁰⁰ óra, helyszín május 1-től a Dohány zsinagógában
 Az esti ima előtt fél órával sakkal, kártyával, kávéval és teával várjuk híveinket!
Péntek esti ima: 18.⁰⁰-kor a Dohány zsinagógában.
Szombat reggeli ima a Dohány zsinagógában: Sachrisz: 9.³⁰
 Tóraolvasás: 10.⁰⁰ Muszáf ima: kb. 10.⁴⁵
 A péntek esti kiddust a Hevesi Sándor teremben tartjuk, míg a szombat délutáni sálesüdeszt továbbra is a Talmud-Tórában.

www.dohany-zsinagoga.hu

Prágában jártak a Dohány körzet tagjai

Mint a képek is tanúsítják, a körzet ötven tagja, május közepén remek néhány napot töltött Prágában. Bebarangolták az óvárost, Josefovot, jártak az Altneuschulban, a legendás prágai templomban - első este ott davenoltak, ami felemelő spirituális élmény volt! És persze a híres temetőt is meglátogatták. Végigjárták a Hradzsint, a várnegyed, az aranycsinálók utcáját, s természetesen lehetőség nyílt az igazi cseh sör kortyolgatására is. Minden este más-más izvilágot varázsolt a résztvevők elé a kóser étterem szakácsa. Köszönet mindenkinek, aki ezt ilyen élvezetessé tette, így Frölich Katinak, Fülöp Ildinek, Nádel Tamásnak, és mindenki másnak!

Az aranyváros

A Budapesttől 530 kilométerre fekvő kilenc dombra épült Prágát gyakran hívják „száztornyú városnak”, „aranyvárosnak”. Utóbbi név I. Károly cseh király (IV. Károly néven német-római császár, 1347–78) idejéből származhat, amikor arannyal vonták be a vár tornyait. Egy másik elmélet szerint Prágát az alkimisták tevékenységét ösztönző II. Rudolf német-római császár uralkodása alatt nevezték el „arannak”. /Madách Tragédiájának prágai színében –színeiben – Kepler kapcsán Rudolfról és az alkimiáról is olvashatunk./

Prága területén már a kőkorból is találtak emberi letelepedésre utaló nyomokat, s a kelta bójok i.e. 500 körül telepedtek le a Moldva völgyében; róluk kapta az ország a Bohémia nevet.

Sok más (Vencel tér, Hradzsint stb.) mellett a legismertebb prágai nevezetesség, Európa egyik legrégebbi hídja, a Károly-híd. De itt alapították Közép-Európa első egyetemét (1348).

Már a IX. században megjelentek a város későbbi életében fontos szerepet játszó zsidó csoportok is. Az első említés róluk Ibráhim ibn Jakúb zsidó kereskedőtől származik 965-ből. 1938-ban a németek szállták meg a várost, és ettől kezdve kitelepítették a zsidóságot. A háború végére a prágai gettó lakosainak 90%-a halt meg a megsemmisítő táborokban.

A Gólem

A héber szó jelentése: alaktalan, élettelen tömeg, varázsigék segítségével agyagból készült emberi alak. A zsidó folklór szerint az 1500-as évek végén a prágai gettóban Maharal (Júda Löw ben Becalél rabbi, mint Kepler, II. Rudolf császár korában élt, s Európa kiemelkedő gondolkodója, a prágai zsidóváros polgármestere volt) a misztikus- és titkos tan, a kabbala segítségével – szájába helyezett varázserejű papírral – életet lehel a Moldva-folyó partjáról származó agyagból gyúrt műemberbe, aki mindenféle szolgálatot elvégzett neki. Ha a rabbi az I.ten nevével ellátott cédulát elvette, újra agyagtömeggá vált. A maradványait a legenda szerint még ma is őrzik a prágai Régi-új zsinagóga padlásán. A zsidó köznyelvben Gólem bárdolatlan, együgyű embert is jelent.

Jeruzsálem egyesítésére emlékeztek

*Múlt héten a negyvenöt évvel ezelőtti izraeli hatnapos hábo-
rúra, a jeruzsálemi Óváros visszafoglalását idézte fel a Ma-
gyarországi Evangéliumi Testvérközösség. Éppen ezért a MET
vezetője, Iványi Gábor barátunk szavaival emlékezünk a Kótel
felszabadulásának napjára.*

„Ott álltak a mi lábaink a te kapu-
idban, ó Jeruzsálem. Jeruzsálem, te
szépen épült, mint a jól egybeszer-
kesztett város! Ahová feljárnak a
nemzetségek, az Úrnak nemzetsé-
gei, bizonyosságul Izraelnek, az Úr
nevének tiszteletére... Könyörögje-
tek Jeruzsálem békességeért; legye-
nek boldogok a téged szeretők!
Békesség legyen a te várfalaid kö-
zött, csendesség a te palotáidban,
atyámfiaiért és barátaimért hadd
mondhassam: Béke veled! Az
Úrnak, a mi Istenünknek házáért,
hadd kívánhassak jót tenéked!”
(Zsoltárok 122)

fotó: Sharon Aser

Negyvenöt éve, 1967-ben, június 7-
én, 5727. Ijár 28-án az újkori zsidó
állam katonái a fegyveres provoká-
ciókra válaszként elfoglalták a
megosztott Jeruzsálem történelmi
nyugati felét is, hogy ezzel is kísér-
letet tegyenek a béke helyreállítá-
sára és a szent helyek védelmére. E
napon állt meg a felszabadító sereg
vezetője, Mordechaj Gur ezredes a
szentély nyugati falánál, a Kótelnél,
hogy világgá kiáltsa: Jeruzsálem
újra szabad, a zsidó állam elvitatha-
tatlan és egységes fővárosa az

Izrael sorsa – nemcsak múltja,
hanem jelene és jövője – szív-
ügyünk. És nemcsak Ereben, de a
diaszpórában is. A Magyarországi
Evangéliumi Testvérközösség fon-
tosnak tartja a múlttal és a Soa bor-
zalmaival való bűnbánó szembené-
zést, a jelen antiszemita indulatainak
leleplezését és elutasítását. Egyházunk és annak felsőoktatási
intézménye, a Wesley János Lel-
készképző Főiskola ezért tartotta
fontosnak 2003-2005 között az
Auschwitz és más megsemmisítő

egyistenhívó nemzetek szellemi
központja egyben. Izrael újjáalapítása óta teljes erejé-
vel azon fáradozik, hogy minden is-
tenkereső, vagy világi turista
számára biztosítsa a történelmi és
vallási emlékhelyek biztonságos
felkeresését, az elmélkedés és szel-
lemi feltöltődés békés lehetőségét.
Mindannyiunk érdeke, hogy Izrael
szent helyei, és főként Jeruzsálem
ne válják a kívülről, vagy belülről
gerjesztett ellenségeskedés marta-
lékvá. Ahol Izrael felügyeli e lelki-
kulturális pontokat, ott ez az elv
maradéktalanul megvalósul.

táborok felé vagonokat indító ma-
gyar vasútállomások felkeresését,
hogy ott emléktáblát helyezzen el,
bűnvalló és bocsánatkereső isten-
tiszteleteket tartson. Ugyanilyen
megfontolásból mentünk el az első
magyar deportálások és tömeggyil-
kosságok helyszínére, Kamenyec-
Podolszkijba, hogy lerójuk
kegyeletünket az 1941-es magyar
bűnök áldozatainak tömegsírjai fe-

lett, és elhozzunk nyughelyükről
egy cserjét, egy zsák földdel, s azt
elültessük egyházunk centrumában.
Mi, a szűnni nem akaró Izrael-elle-
nesség és kritika álszent hangzava-
rában Izrael és Jeruzsálem mellett
akarunk egyértelműen és érdek nél-
kül kiállni, minden körülmények
között. Áldja meg az Örökkévaló
az ő népét, és adjon neki békét.

A hatnapos háború

A Nasszer egyiptomi elnök vezette négyes szövetség tagjai (Egyiptom,
Jordánia, Szíria, Irak) elkötelezte magát egy Izrael elleni nagy háborúra.
A majd kétezer harcokcsi mellett 660 harci repülőt is bevethettek, míg
az izraeli hadseregnek feleannyi harcokcsija és repülője sem volt. 1967.
június 5. hajnali 4 óra 30 perckor az izraeli légtérbe berepülő egyiptomi
vadászgépek összecsaptak az izraeli gépekkel. Válaszként az Izraeli Lé-
gierő légi támadást intézett mind a négy ellenséges ország légiereje ellen,
s az arab államok légierejének 75%-a elpusztult, nagy része még a kifü-
tópályán. Közben a szárazföldön megindultak az egyiptomi csapatok.
Másnap a Sínai-félszigeten súlyos harcok után az izraeliek legyőzték a
támadót.
Június 7-e fontos nap az újkori Izrael és a zsidóság történetében. Órákig
tartó tűzharc után estére Jeruzsálem óvárosán, és a Templom-hegyen iz-
raeli lobogó lengett. Jeruzsálem kétezer év után újra izraeli kézbe került.
Jordánia azonnal kilépett a háborúból és elfogadta az ENSZ tűzszüneti
javaslatát.
Másnap a Mitle-szorosban vívták a kurszki csatát leszámítva a történe-
lem legnagyobb páncélos harcát. Az izraeli légi és páncélos erők legyőz-
ték az egyiptomiakat, Nasszer is elfogadta a tűzszünetet.
Szíria folytatta a harcot és a Golán-fennsíkon lévő erődtírményekből új-
raindította támadásait az észak-galileai zsidó falvak ellen. Izrael nehéz
helyzetbe került, mert a szíriai bunkerek több mint ezer méterrel maga-
sodtak a Genezáreti-tó fölé, végül véres küzdelmek után (300 izraeli és
több ezer szír halott) győzött. A szíriai haderő csak másnap omlott össze,
amikor az izraeli hadoszlopok már Damaszkusz felé vonultak. Szíria
ekkor kért fegyverszünetet. Június 10-én, szombat este 6.30-kor véget
ért a hatnapos háború. Manapság a katonai egyetemeken tanítják azt az
izraeli megelőző csapást, amely a túlélést jelentette az ország számára.

Ezrek a Dohányban Székhelyi mellett

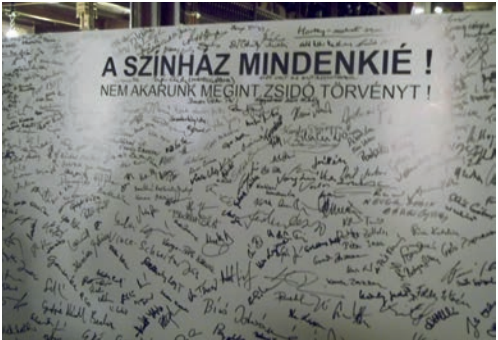
*Rengeteg ember várakozott a Dohány utcai zsinagóga előtt május 13-án még este hét órakor is, amikorra meghirdették azt az
irodalmi estet, amelyen Székhelyi József és Gerendás Péter szórakoztatta a megjelenteket. A szolidaritási est apropóját az adta,
hogy Egerben tiltólistára tették és nem engedték fellépni Székhelyit. Továbbá egy cinikusnak szánt megjegyzésre, „az a baj vele,
hogy egy SZDSZ-es bűdös zsidó”, a kulturális bizottság elnöke, Orosz Lászlóné lelkesen helyeselt. (Bővebben keretesünkben.)*

z előadás előtt Zoltai Gusztáv, a Magyarországi
Zsidó Hitközségek Szövetségének (Mazsihisz)
ügyvezető igazgatója megbocsáthatatlan bűnnek
nevezte azt, ami a színművésszel történt Eger-
ben. Székhelyit felállva tapsolva fogadta, majd
másfél órával később ugyanígy búcsúztta a Do-
hány zsinagóga földszinti részét teljesen meg-
töltő közönség. Székhelyi József a megjelent
tömeg miatt kicsit meghatódva, cinikusan azzal
nyitott, szülei most biztosan azt mondanák: „Fi-
acskám! Minden zsidó három napig tart.” Ezt
követően több részeltben felolvasta verses kar-
colatait, melyek az itthoni politikai, gazdasági
állapotok mellett az álsztárokat, azaz a celebeket
is érintették. Az irodalmi est – miként a színmű-
vész nevezte – közérzeti naplójának hangos-
könyve rengeteg iróniát, öniróniát tartalmazott,
az olykor fájó, de többnyire mosolyt fakasztó
rímek pedig rendre célba találtak. A versek kö-
zött Gerendás Péter zenélt.

A Dohány utcai zsinagógában tartott rendez-
vényt a Mazsihisz szervezte, mert hét évtizeddel
az után, hogy zsidóságuk miatt letiltottak renge-
teg kiváló magyar színészt, most ugyanezt tették
Egerben. Anno az Országos Magyar Izraelita
Közművelődési Egyesület (OMIKE), – amelyről
már írtunk, – adott lehetőséget a művészeti élet-
ből kizártaknak a szereplésre, ezúttal a Mazsi-

Mégis felléphet Egerben a színművész

Az irodalmi esten megjelent Eger polgármes-
tere, Habis László és Lukács Tamás KDNP-s
frakcióvezető-helyettes is. Az előadást köve-
tően átadta Székhelyi Józsefnek és Ilan Mor,
izraeli nagykövetnek az „Egri zsidó polgárok”
című kötet egy példányát. A polgármester el-
mondta: az elmúlt években sokat tettek azért,
hogy sokszínű kulturális élet alakuljon ki Eger-
ben. Látogatásával azt akarta megelőzni, hogy
megbélyegezzék városát és megtesz mindent
azért, hogy hasonló eset ne forduljon elő többé.
Székhelyi József ezt követően arról beszélt,
hogy tisztázták a helyzetet a városvezetővel,
akinek kérésére megtartja a korábban betiltott
Villon-estjét Egerben.

fotó: Lackó Eszter

Zsidóztak a bizottsági ülésen

Tavaly szeptemberben, Egerben több fellépőt is politikai okok miatt tiltottak le a Középkori Piacter
nevet viselő rendezvényről. Székhelyi József színművész Villon-előadását is le kellett mondania
a szervezőnek, mert a bizottság elnöke jelezte, hogy most mindenben az ő szavuk a mérvadó. Az
egri önkormányzat sajtószóvivője, Zentai László akkor még cáfolta, hogy kultúrcenzúra működne
a városházán. Aztán a május elején nyilvánosságra került felvételen hallható, amint az elnökñő,
Orosz Lászlóné kifejti, hogy baloldali művész nem léphet fel, hogy kik azok, akik nemkívánatosak,
s nevetve helyeselt egy cinikus kérdésre, mely szerint Székhelyivel a következő-e a probléma:
„SZDSZ-es, bűdös zsidó”...

A felvétel meghallgatása után lemondta tervezett egri látogatását Ilan Mor, Izrael budapesti nagy-
követe, mert mint mondta: ilyenfajta durva diszkrimináció és sértő megkülönböztetés miatt nem
áll szándékában a városba utazni.

Ezt követően Habis László, Eger polgármestere (vizsgálat lefolytatására kérte az önkormányzat
ügyrendi bizottságát az úgynevezett listaügyben. Hangsúlyozta: Egerben nem volt, nincs és soha
nem is lesz “nemkívánatos művészekről” készült tiltólista.

Nem sokkal lapzártánk előtt érkezett a hír, mely szerint: a polgármester javaslata alapján „ülés-
vezetési hibák miatt” az egri önkormányzat leváltotta a kulturális bizottságának fideszes elnökét.
Sőt, Orosz Lászlónét a bizottságból is visszahívták.

hisz vállalta ezt a feladatot. Sőt, a 40-es évekhez
hasonlóan most is a Goldmark-terem adott volna
otthont eredetileg az estének, ám a felfokozott
érdeklődés miatt változtattak, és a lényegesen
több néző befogadására alkalmas zsinagógánk
lett a „házigazda”. A vendégek között feltűntek
a különböző pártok politikusai, de ott volt Iványi
Gábor lelkész barátunk is. Csupán a színházi élet
képviselői hiányoztak. Főként azok távolmara-
dása furcsa, akik Stohl András bírósági tárgya-
lásán megjelentek, - ezen az estén nem volt
fellépésük, - de mégsem érezték kötelességük-
nek, hogy kiálljanak pályatársuk mellett...

Az előadás előtt és a végén is sok száz ember
írta alá a zsinagóga bejáratánál felállított táblát,
amelyen a következő szöveg szerepelt: „A szín-
ház mindenkié”, illetve „Nem akarunk megint
zsidótörvényt”...

fotó: Lackó Eszter

Zsinagógák a nagyvilágból - Berlin

Képeslapok – képes történelem V. Január óta egy sorozattal kedveskedünk olvasóinknak. Egy majdnem 1400 darabból álló, egyedi magángyűjteményt tesztünk „közkinccsé”, és hónapról-hónapra bemutatunk egy-egy lapot a hozzá tartozó ismeretekkel, kuriózumokkal, érdekességekkel. A gyűjtemény többnyire az 1890-től 1945-ig megjelent elsősorban zsinagógákat ábrázoló, másrészt a zsidósággal, a zsidó emberekkel, szokásokkal és üdvözlétekkel foglalkozó lapokat tartalmazza.

Olaszország után, most Németországba, Berlinbe utazunk. Az Új Zsinagóga, más néven az Oranienburger utcai zsinagóga 1859-1866 között épült keleti, mór stílusban. Érdekesség, hogy abban az évben kezdték építeni, amelyben a mi Dohány utcai zsinagógánkat felavatták. Talán nem véletlen, hogy sok stílusjegye egyezik a bécsi Tempelgasse-i zsinagógáéval, és a Dohány egy-egy jellegzetessége is megjelenik az épületen. A városban élő zsidók száma kiegészült a keletről bevándorló vallásosabb zsidókkal, akik szerettek volna maguknak építeni egy saját, nagy befogadó képességgel bíró zsinagógát Berlin belvárosában. Az épületet Eduard Knoblauch tervezte, a belső részeket pedig Friedrich August Stüler álmodta meg. A zsinagóga felavatásán az uralkodó család tagjain kívül a német kormány számos minisztere is jelen volt, élén a birodalmi kancellárral, Bismarck-kal.

Az épület bejárata az Oranienburger utcára nyílik, ahol gazdagon díszítették terrakotta téglákból álló ornamentikákkal. Eredetileg az épület fő hajójából nyílt két kisebb szárny, s a belső tere csodás látványt nyújtott. Bár megjegyzendő, a két építésznek nem sikerült jól harmonizáló, funkcionálisan jól működő épületet terveznie, ezért több részlet már az építés közben is kiigazításra szorult. Ennek dacára, a kor egyik legjelentősebb technikai úttörő építkezése volt, mert az építőanyagok közül

az épületben használtak olyan vasszerkezeteket, melyeket korábban egyáltalán nem. A templom 3000 fő befogadására volt alkalmas.

Az épület sorsa szorosan összefonódott a zsinagógát látogató hittestvérek sorsával, mint azt látni fogjuk, mégis különleges eseményeknek is otthont adott, mint 1930-ban Albert Einstein hegedűkoncertje, melyet orgonával, és a templom kórusával támogatott a helyi hitközség, amely nem tartozott a szigorú értelemben vett ortodoxiához.

Az 1938. november 9-i, a Kristályéjszaka néven elhíresült pogrom során a náci betolakodók felgyújtották a zsinagógát, és megszenteltelenítették a Tóra tekercseket, összetörték az épületben található bútorokat, majd elégették azokat. Fontos szólni egy bátor emberről is, Otto Bellgardt rendőr hadnagyról, a helyi rendőrkapitányság ügyeletes tisztje a pogrom másnapján felismerve a barbarizmust, elrendelte a náci csőcselék feloszlását, majd kijelentette, a műemléképület fontos történelmi mérföldköve a városnak. Szavait nyomatékossíva fegyverét is előhúzta, ezzel lehetővé tette a tűzoltási feladatokat. Így a zsinagóga megmenekült a totális pusztulástól. A bátor rendőr szolgálati vezetője Wilhelm Krützfeld is a gyáva támadás ellen lépett fel, melyért később Berlin rendőrbiztosa szóbeli megrovásban részesítette. Gyakran Krützfeldet említik a zsinagóga megmentőjének, ami részben igaz, de valójában a hála Otto Bellgardt-tal illeti. A gyülekezet tagjai újramegteremtették a hitéletet, és némi javítás után használatba is vették a zsinagógát egy rövid időre. Az imádkozásokat az aulában tartották, s újra tartottak hangversenyeket és előadásokat is.

1940. április 8-án egy rendelet kihirdetése után a zsidóknak el kellett hagyniuk imahelyüket, imádságaikat 1942. szeptemberig tarthatták meg. Majd a német hadsereg vette birtokba az épületet, ahol egyenruhákat tároltak.

Berlin ostromakor, a bombázások miatt az épület súlyos károkat szenvedett. Így mind az épület, mind a helyi zsidó közösség pusztulásra lett ítélve. A háborút követő években az épület megmaradt része folyamatosan amortizálódott, de 1988-tól 1993-ig a városba érkező zsidók, és a város vezetése közös erővel felújította. A külső fal tükrözi a régi valóját, belül azonban új helyiségek fogadják a látogatókat. Manapság konzervatív zsinagógaként működik. Az épület ad otthont a helyi zsidó hitközség irodáinak, múzeumnak, ajándékboltnak.

Izsák Gábor

A Blogger Séf ajánlata

www.izrael-kulturaja.blogspot.com

Sharon Asher

A receptek 6 személyre szólnak »

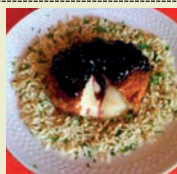
Burgonyakrém leves

Hozzávalók: 4 szál póréhagyma, 80 dkg burgonya, diónyi vaj, 3 dl tejszín, 2 dl tej, 10 dkg parmezán sajt, 3-4

gerezd fokhagyma, néhány szál friss kakukkfű és snidling, só, bors

Elkészítés:

A póréhagymát vékony szeletekre, a fokhagymát apróra vágjuk, majd vajon megdinszteljük. Rátesszük a meghámozott és felkockázott burgonyát, az apróra vágott kakukkfűvet, sózzuk, borsozzuk, s felöntjük annyi vízzel, amennyi éppen ellepi, addig főzzük, míg a burgonya megpuhul. Ekkor félrehúzzuk a tűzről a levest, botmixerrel pürésítjük, hozzáadjuk a tejet, és a tejszínt. Alacsony hőmérsékleten főzzük, közben kicsit átkeverjük. Ha kell, fűszerezük még. Végül reszelt parmezán sajjal, és apróra vágott snidlinggel meghintve tálaljuk.

Rántott camembert áfonyamártással

Hozzávalók: 2 -3 doboz camembert sajt, 25 dkg liszt, 2-3 db tojás, zsemlemorzsa, étolaj, áfonyalekvár

Elkészítés:

A camembert sajtot hosszanti irányban kettészeli. Következőképp panírozzuk: lisztben megforgatjuk, majd egy csipet sóval felvert tojásban, aztán megint lisztben és a tojásban, s csak ezután a zsemlemorzsaiban. A forgatást lapát segítségével végezzük, nehogy beleszúrjunk, mert akkor kifolyik a belseje. Forró olajban néhány perc alatt megsül. Ízlés szerint párolt rizzsel, vagy más körettel is kiegészíthető. Igazán ízletes teheti, ha áfonyalekvárral tálaljuk.

Jó étvágyat kívánunk!

Narancspuding

Hozzávalók: 10 dkg porcukor (ízlés szerint), 2 db tojás szétválasztva, 1 narancs héja lereszelve, 1 citrom héja lereszelve, 1 narancs leve, 30 dkg liszt, 2 dl tej, margarin a formák kikenéséhez, apróra vágott ananász (lehet konzervből is)

Elkészítés: Kivajazzuk a formákat (4-6 db) magas falú tepsibe helyezzük. A tojássárgát a cukorral simára kavargatjuk, hozzáadjuk a narancs és a citrom reszelt héját, valamint a narancs levét. Majd a lisztet és a tejet, ismét összekavargatjuk. A tojásfehérjét habbá verjük, óvatosan a masszához adjuk. Formákba öntjük, tetejét ananásszal vagy ízlés szerint más gyümölccsel is megszórhatjuk. Előmelegített sütőben 160 fokon 30 percig sütjük.

Zsinagógánkban járt Erdő Péter és Carlo Caffarra

Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek és a hazánkban tartózkodó Carlo Caffarra bíboros, bolognai érsek május első péntek estéjén látogatást tettek a Dohány utcai zsinagógában. A vendégeket Zoltai Gusztáv, a körzet elnöke és Nádel Tamás alelnök fogadta. A bíboros urak szeretettel üdvözölték a körzet híveit és dr. Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbit. Az i.tentiszelet után a vendégek Zoltai Gusztáv kíséretében megtekintették a zsinagógát és a zsinagóga kertjében található Emánuel emlékfát, majd a Hevesi teremben a körzet híveivel töltötték a keddut, s közösen fogyasztották el az ünnepi barbeszt. Ennek kapcsán röviden bemutatjuk Erdő Péter életútját, s írunk arról, hogy nem először járt a Dohányban.

Katolikus vezetők a zsinagógánkban

Erdő Péter az elmúlt öt évben többször is járt nálunk, most ezekből szegezünk.

Tavaly március 20-án a Dohány zsinagógában adott koncertet Mága Zoltán. A hegedűművész 2009-ben indította útjára 100 állomásból álló, templomi jótékonyági koncertsorozatát, s ennek egyik kiemelkedő állomása volt ez a fellépés. A rendezvény fővédnöke dr. Erdő Péter bíboros, prímás úr és dr. prof. Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi volt, míg a házigazda szerepét főrabbinak, dr. Frölich Róbert vállalta. Három éve, 2009. szeptember 6-án, a Dohány felavatásának 150. évfordulóján rengetegen gyűltek össze. Nem árt tudni, hogy az 1859-es felszentelésen sem a politikai, sem a keresztény vallási vezetők is csak szolidan képviselték magukat. Klein Rudolf, Budapesti Negyedben megjelent 1994-

es cikke alapján, akkor „hiányzott legalább néhány herceg, miniszter, a polgármester, a bíboros érsek, azaz a keresztények alacsonyabb rangban voltak képviselve, mint az később Magyarországon, illetve abban a korban más országokban történt”. Az ünnepi rendezvényen viszont számos politikus mellett ugyancsak megjelent Erdő Péter. De ott volt Donáth László szocialista képviselő, evangélikus lelkész és barátunk, Iványi Gábor, a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség elnöke is. 2008. novemberében Budapesten tartotta 20. konferenciáját a Katolikus-Zsidó Kapcsolatok Nemzetközi Bizottsága. A konferencián hetven magyar és külföldi egyházi vezető és szakértő vett részt. A nyitónapon, többek között Walter Kasper bíboros a Vatikánból és Erdő Péter bíboros jelenlétében a Dohány utcai Zsinagóga kertjében a Kristályéjszaka 70. évfordulójára emlékeztek.

Sütiznek, játszanak és tanulnak a kicsik a Talmud-Tórában

Vasárnap délutánonként, négy órától még mindig a gyerekek veszik birtokba a Wesselényi utcai Talmud-Tórát. A program továbbra is igen népszerű, s rendre sok lurkót hoznak el szülei, nagyszülei a terembe, amelyben aztán felnőtként csak a foglalkozásokat tartó Szilágyi Judit, illetve Frölich Kitty maradhat.

A megjelentek játszva tanulnak: ismerkednek a hetiszakaszokkal, a hagyományokkal. Az elmúlt bő egy hónapban ismét rengeteg érdekes és fontos dologról hallhattak az apróságok. Mózes élete mellett megismerték a kőtáblák, illetve az aranyborjú történetét, de szó esett legszentebb imánkról, a Smá-ról is. No és természetesen az ünnepek is középpontba kerültek, így a sabbat, a különböző évszakok zsidó ünnepei. Persze a jelképekről és az ünnepi ételekről is beszéltek. A jelen levők feladatlapokat oldottak meg, ezt ne tessenek túl komolyan venni, a lényeg, a játékos tanulás. Sokat rajzolnak, színeznék, ragasztanak, olykor énekelnek és nevetgélnek a kicsik, míg az „óvó nénik” segítenek nekik és dicsérik őket, hogy mind több pozitív élményt szerezzenek. A gyerekek pedig rendre mosolygósan távoznak, igaz ebben a közös sütizések is jókora szerepet kaphatnak. Ha a programok felkeltették érdeklődését, a kis közösség várja az Ön gyermekét, unokáját is. A szervezők minden érdeklődőt szeretettel várnak, akár 2-3 éves kortól, 12 évesig.

fotók: Szilágyi Judit

